

بررسی جمعیت در ایران

**Dr. Nazli Navali
ob&gyn&fellowship of
infertility**

**associate professor at Tabriz
University of medical sciences**

1423.

[Signature]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَقْنَلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَوْلَهُمْ كَانَ خِطْأًا كَبِيرًا

و فرزندانتان را از ترس فقر نکشید؛ ما ایم که آنها و شما را روزی

می دهیم. مسلما کشتن آنها گناه بزرگی است (اسراء: ۳۱)

تعريف و مفاهيم مهم

تعاریف و مفاهیم مهم

□ نرخ باروری یا نرخ فرزندآوری

میانگین تعداد فرزندان است که به ازای هر زن ۱۵ تا ۴۹ سال متولد شده است. (متوسط تعداد فرزندان برای زنان در سن باروری)

□ نرخ جایگزینی جمعیت

میزان کلی باروری است که منجر به جبران جمعیت در گذشته با جمعیت جدید می شود. مثلاً $1/8$ نرخ باروری یعنی ۱۸ فرزند با بیست نفر والدین جایگزین می شوند، که دو نفر از حد جانشینی کمتر است.

اگر هیچ زنی تا پیش از سن زادآوری (۴۵ تا ۵۰ سال) نمیرد، آن گاه نرخ جایگزینی حدود ۲ خواهد بود. در کشورهای توسعه یافته این نرخ کمی بیش از ۲ و در کشورهای در حال توسعه بین $2/5$ تا $3/3$ است.

تعاریف و مفاهیم مهم

□ رشد جمعیت

افزایش یا کاهش جمعیت به عنوان رشد جمعیت شناخته می‌شود. در سطح جامعه، برای محاسبه رشد جمعیت، معمولاً دو عامل طبیعی باروری و مرگ‌ومیر در نظر گرفته می‌شود، مگر اینکه عامل مهاجرت نقش مهمی در افزایش یا کاهش جمعیت یک منطقه داشته باشد. در این صورت، لازم است حجم مهاجرت و موازنه آن را در محاسبات در نظر بگیریم.

□ نرخ رشد جمعیت

در محاسبات جمعیتی، به جای ارقام مطلق افزایش جمعیت، از میزان یا نرخ رشد جمعیت استفاده می‌شود. "نرخ رشد"، مقدار افزایش جمعیت یک منطقه را در یک سال نسبت به هزار یا صد نفر از جمعیت نشان می‌دهد.

تعاریف و مفاهیم مهم

□ مثلاً

اگر ۱۱۱۴۰۰۰ تولد در ایران با جمعیت کل ۸۳۶۰۰۰۰۰ نفر داشته باشیم، نرخ زاد و ولد برابر است با:

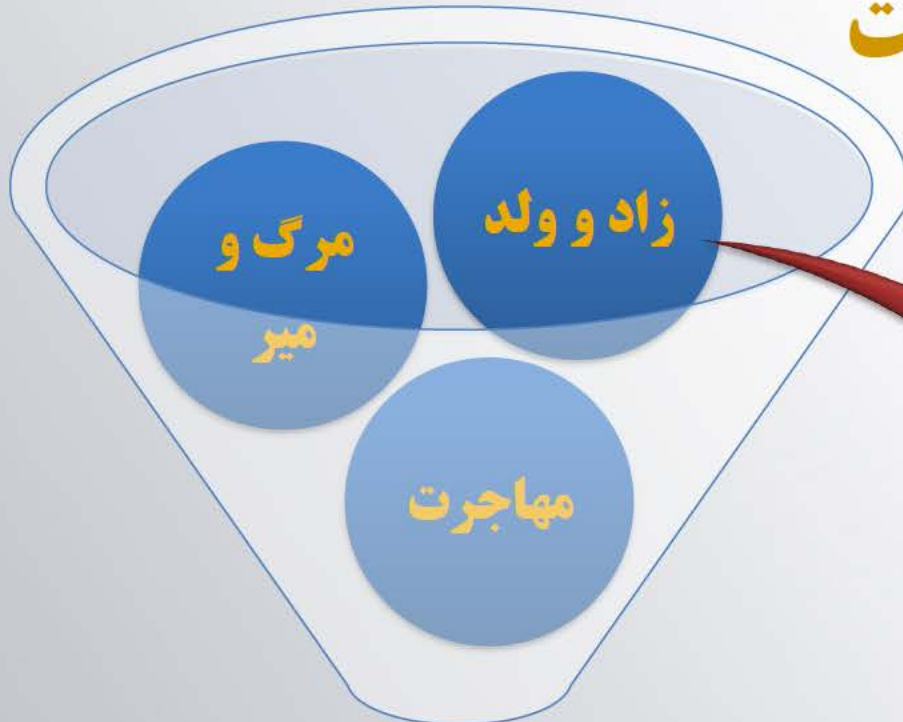
$$(1114000 / 83600000) * 1000 = 0 / 0 1332 * 1000 = 13 / 33$$

اگر ۴۷۰۰۰۰ فوت در ایران با جمعیت کل ۸۳۶۰۰۰۰۰ نفر داشته باشیم، نرخ مرگ و میر برابر است با:

$$(470000 / 83600000) * 1000 = 0 / 0 056 * 1000 = 5 / 6$$

درصد ۰/۷۷ یا ۷/۷۲ = ۱۳/۳۲ - ۵/۶ = نرخ رشد جمعیت

عوامل موثر بر رشد جمعیت

رشد جمعیت

زاد و ولد

مهم‌ترین مباحث اقتصادی جمعیت

- ❑ وضعیت جمعیت جمهوری اسلامی ایران
- ❑ کاهش جمعیت خوب یا بد؟ (سطح کلان)
- ❑ افزایش تعداد فرزند ممکن یا ناممکن (سطح خرد)
- ❑ دلایل و مشکلات اقتصادی کاهش نرخ رشد جمعیت
- ❑ راهبردهای مقابله با کاهش نرخ رشد جمعیت
- ❑ شبهات اقتصادی رشد جمعیت

وضعیت جمعیت ایران

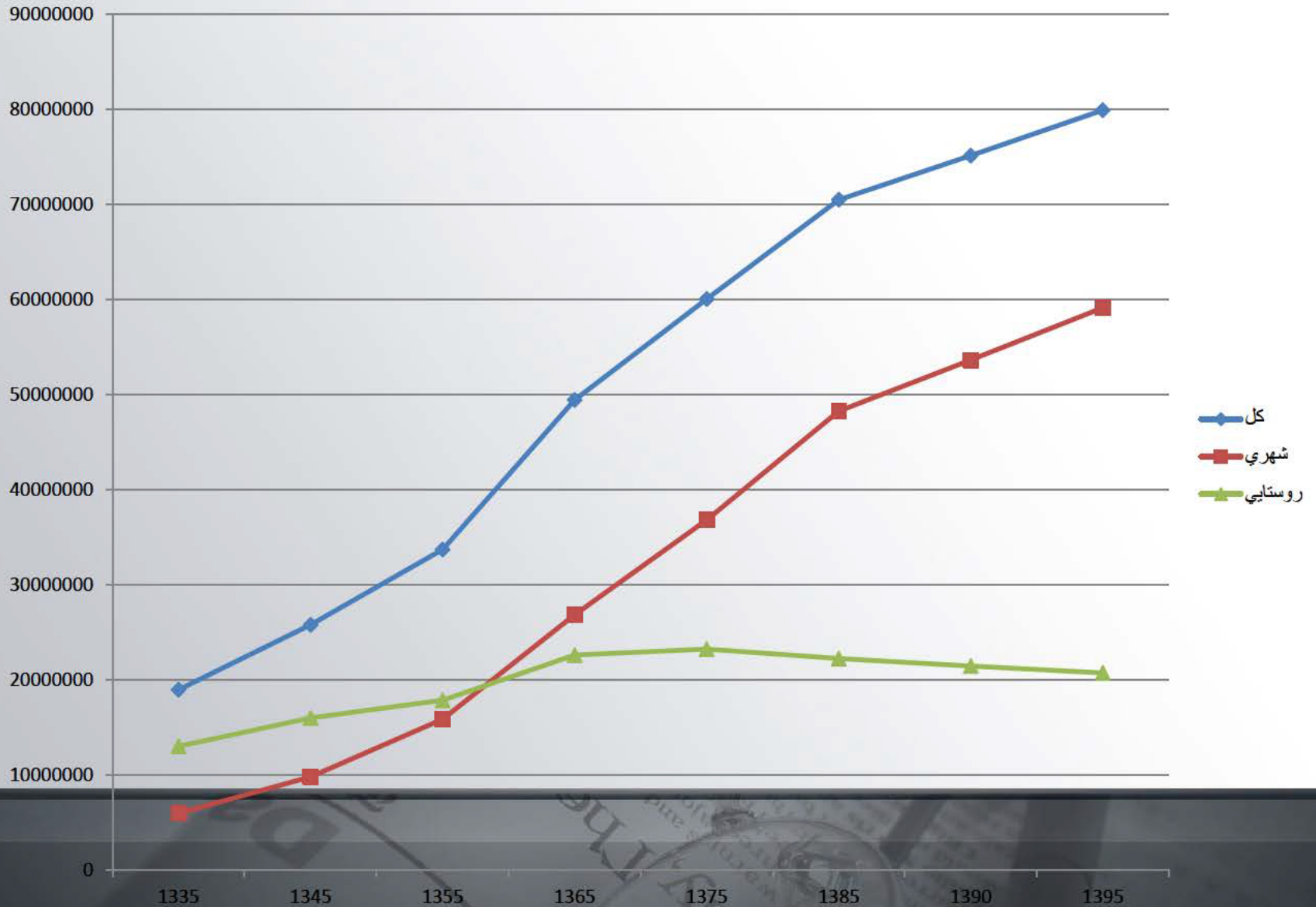
وضعیت مطلوب جمعیت

- کمتر از ۱۵ سال : ۲۴ درصد....
- بین ۱۵ تا ۶۵ : ۷۰٪..... وضعیت ایران ۷۰٪.
- بالای ۶۵ : ۶٪.....وضعیت ایران ۱۰٪، ۲۱ سال آینده ۲۰٪،
۳۰ سال آینده ۳۰ درصد ایران جزو ۴ کشور پیر جهان
- الان ۳۵ درصد خانوارهای تک فرزند
- الان ده میلیون سالمند داریم؛

وضعیت فعلی جمعیت

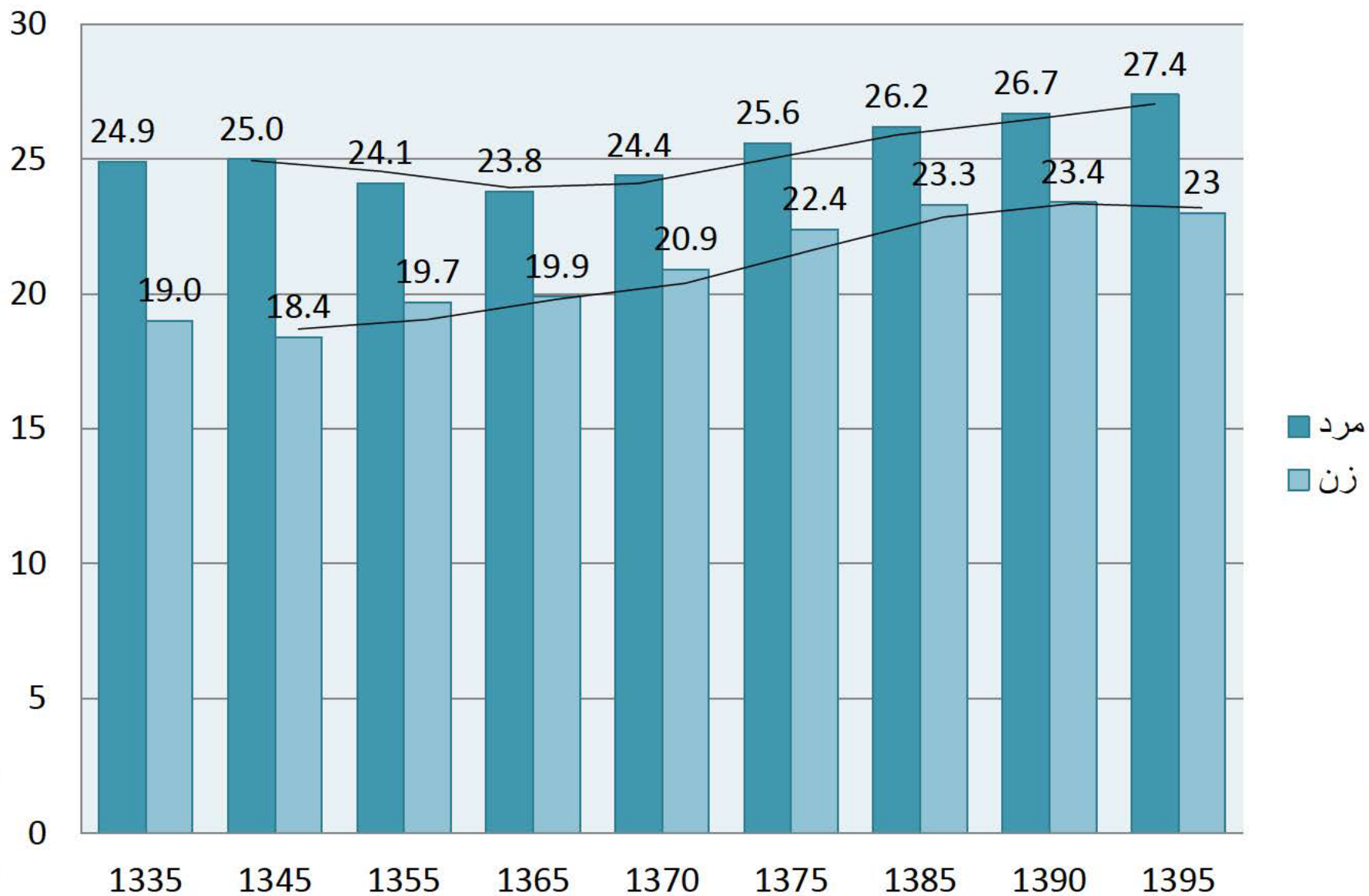
- نرخ باروری
- ۱۳۶۵ برابر ۶.۴ بود که بنا بود بشود ۴ در سال ۱۳۹۰ (۲۵ سال)
- شد ۴ سال ۱۳۷۱ (۶ سال) تصویب قانون تنظیم خانواده ۱۳۷۲ و رسیدن به ۱.۶ در سال ۱۳۹۰
- فرهنگ سازی فرزند کمتر زندگی بهتر
- وضعیت نرخ رشد ۱.۲۴ مطرح شده که الان کمتر از ۱ است؛ نرخ باروری حدود ۱.۷
- ۱۴۸۰ با نرخ رشد بالا جمعیت ایران ۱۱۲ میلیون نفر؛ نرخ رشد متوسط ۷۰ میلیون، نرخ رشد کم ۳۰ میلیون جمعیت

جمعیت ایران 1335-1395

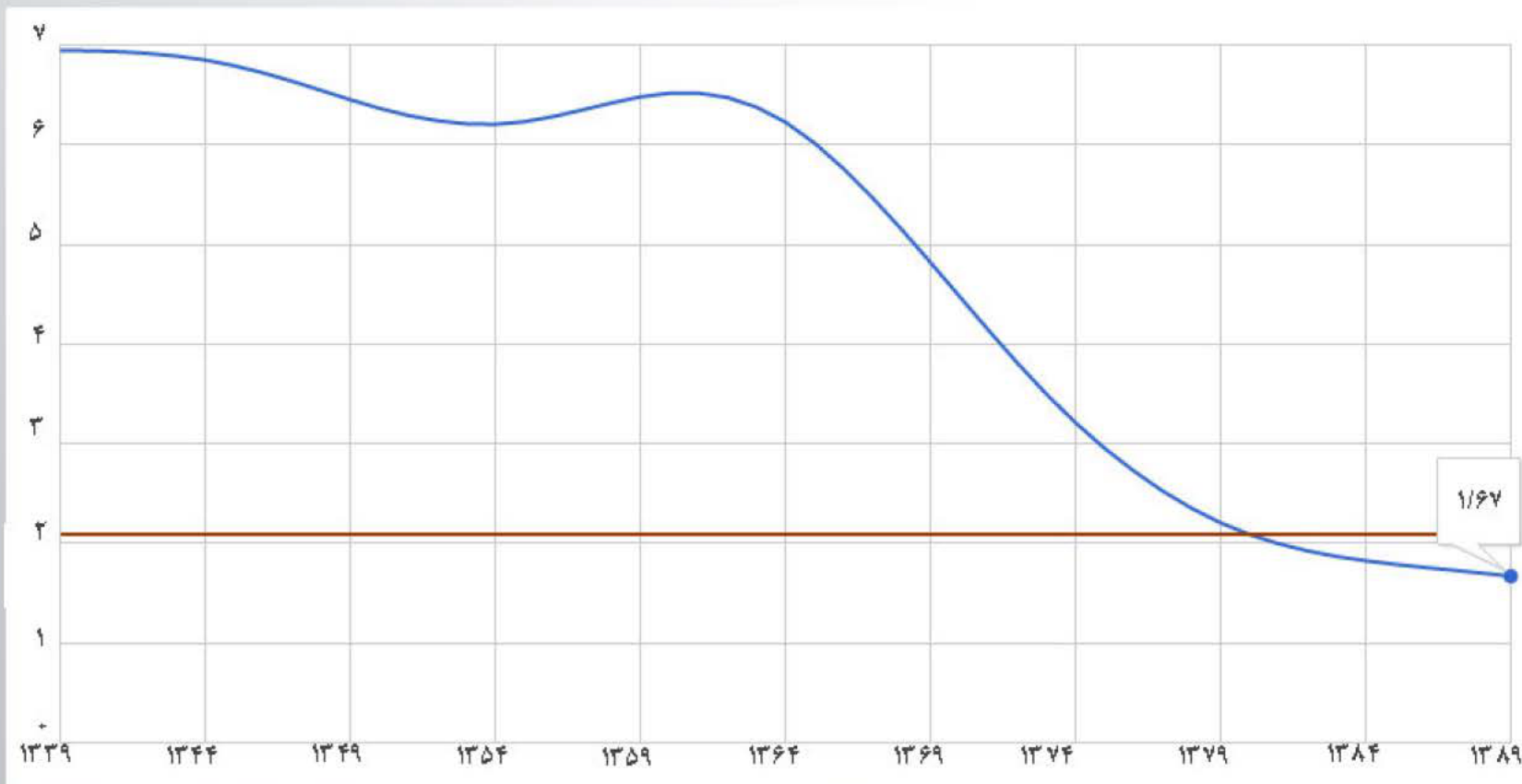
منبع: مرکز آمار ایران

میانگین سن در اولین ازدواج برحسب جنس در کشور از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵

منبع: مرکز آمار ایران

روند رو به کاهش نرخ باروری در ایران

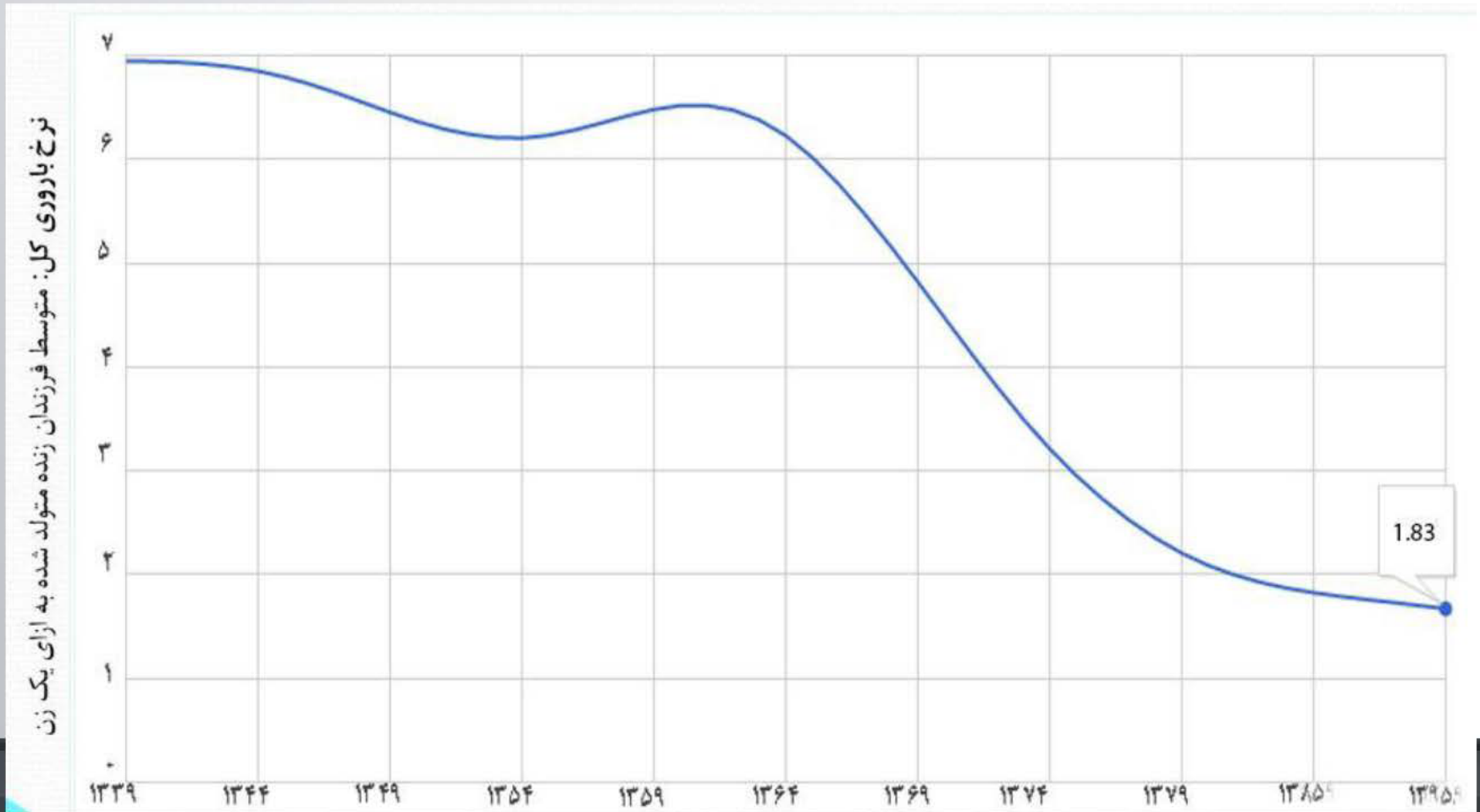
منبع: بانک جهانی

نرخ باروری کل: متوسط فرزندان زنده متولد شده به ازای یک زن

نرخ باروری کمتر از ۲.۱ = کاهش تدریجی جمعیت و نهایتاً انقراض نسل

نرخ باروری جایگزین: حداقل نرخ باروری برای حفظ جمعیت یک کشور

روند رو به کاهش نرخ باروری در ایران

روند رو به کاهش میزان تولدها در ایران

Trend Number Of Births In Iran

year	birth
1394	1,570,000
1395	1,528,000
1396	1,487,000
1397	1,366,000
1398 (Estimate)	1,205,000

۲۳ درصد کاهش در تولدها فقط در ۴ سال

کاهش موالید علیرغم دوبرابر شدن سن باروری

• در سال ۱۳۶۵:

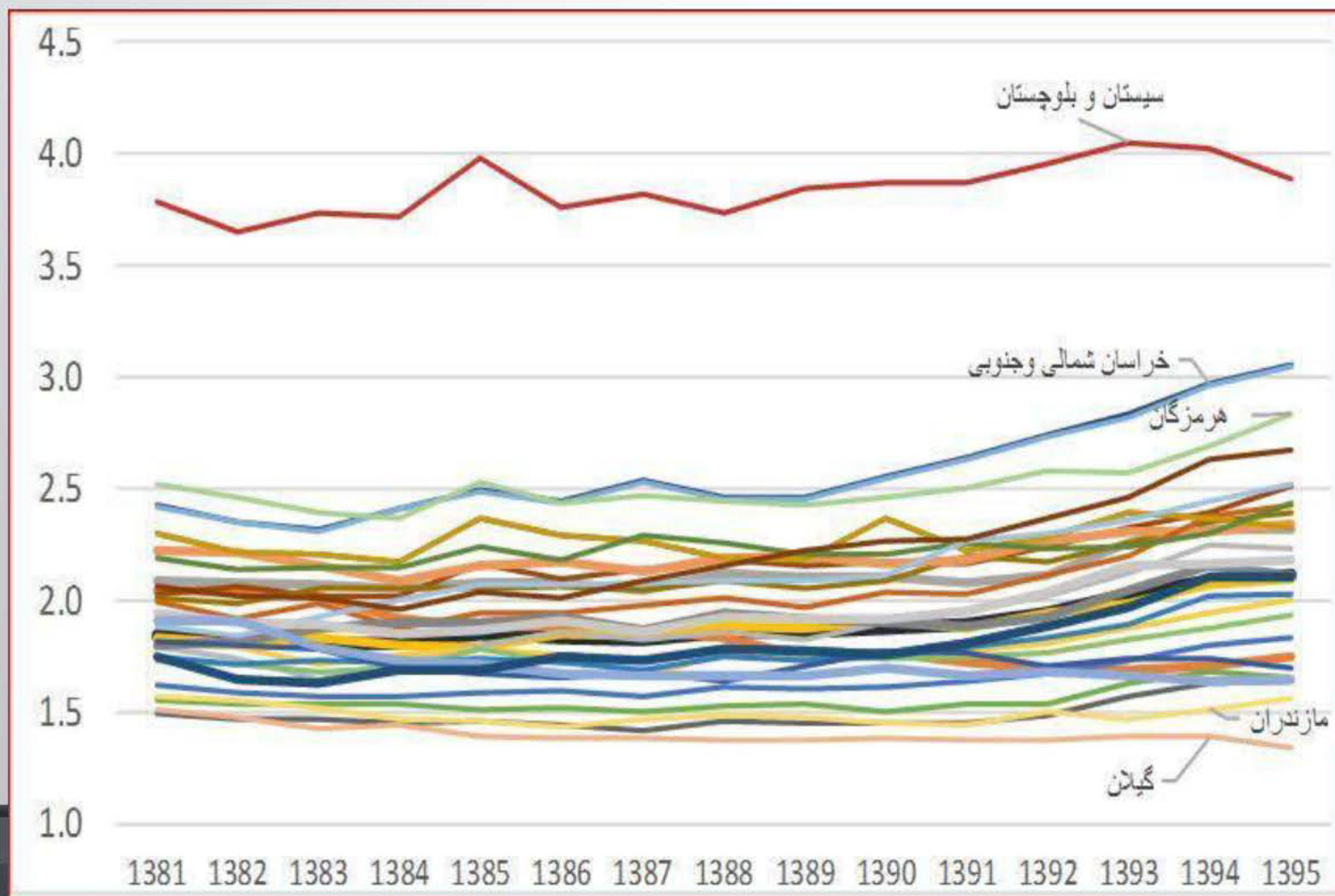
- جمعیت زنان ۱۵ تا ۴۹ ساله (سن باروری): ۱۰ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر
- موالید: تا ۲ میلیون ولادت

• در سال ۱۳۹۵:

- جمعیت زنان ۱۵ تا ۴۹ ساله (سن باروری): ۲۲ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر
- میزان موالید: ۱ میلیون و ۵۳۰ هزار

جمعیت زنان در سن باروری ۱۲ میلیون بیشتر (بیش از ۲ برابر)
موالید ۵۰۰ هزار مورد کمتر

فرخ باروری در استان ها

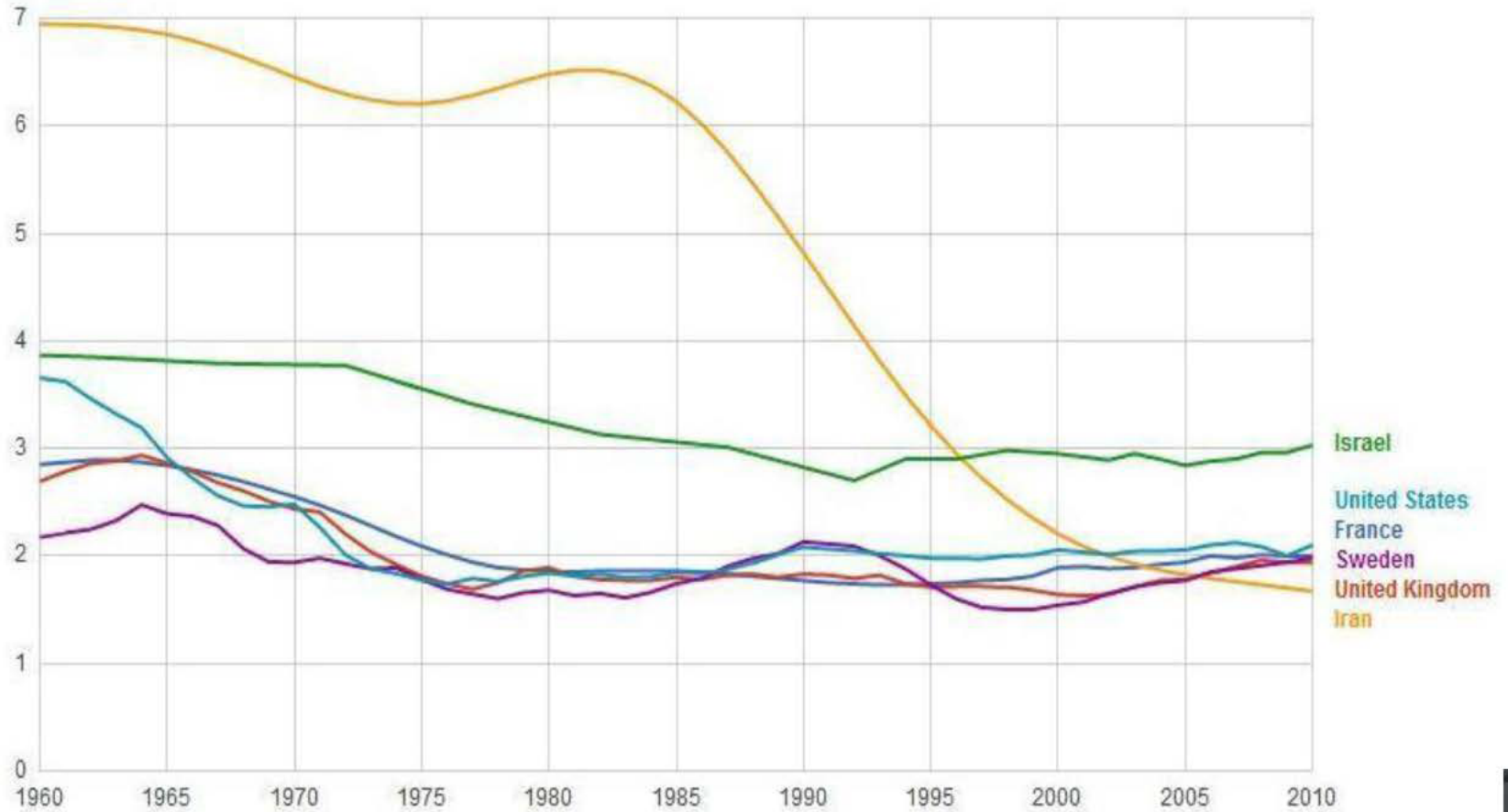

نرخ باروری در استان ها

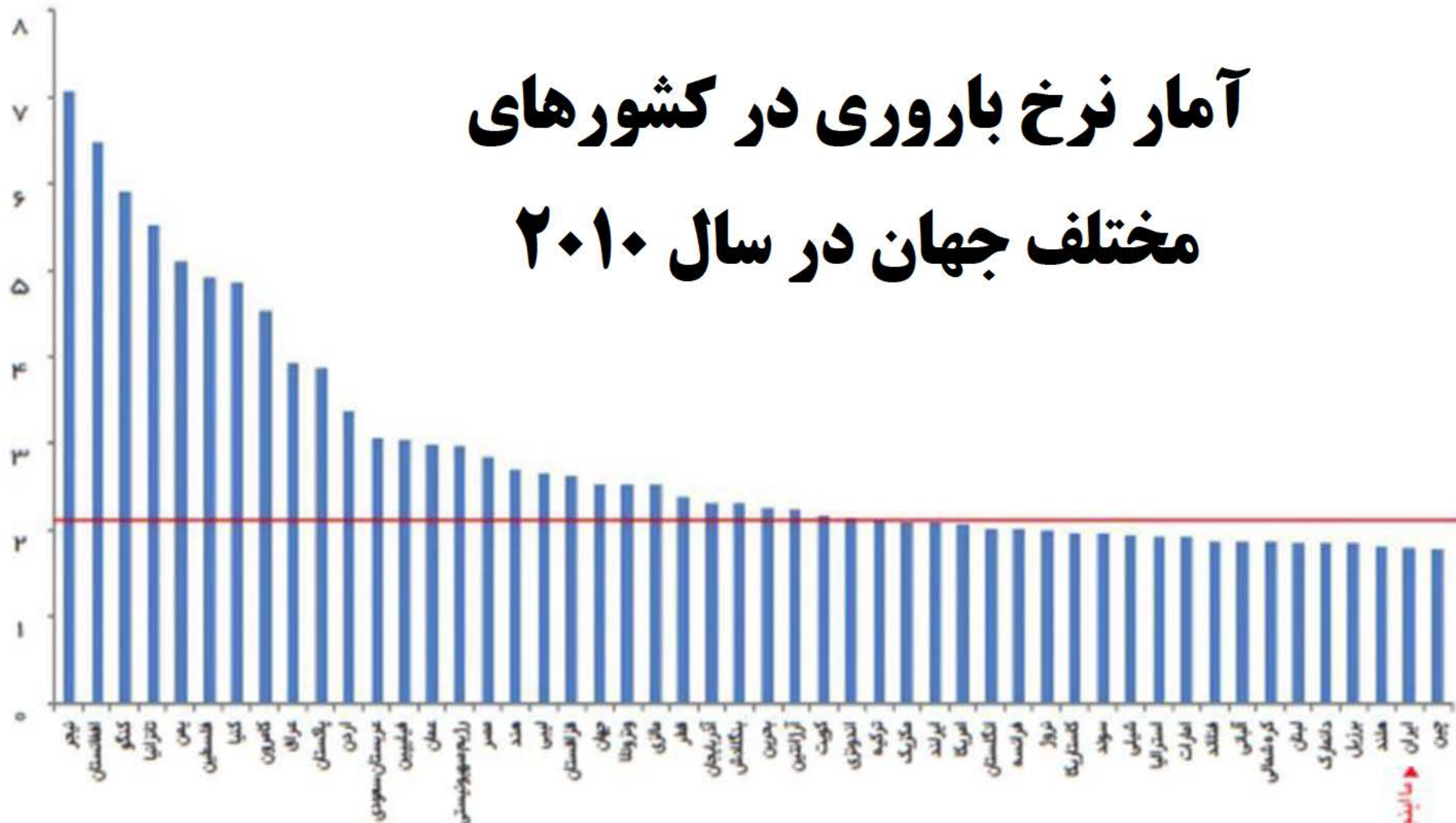
شاخص سالخوردگی جمعیت
(نسبت افراد بالای ۶۵ سال به افراد کمتر از ۱۵ سال)

مقایسه نرخ باروری

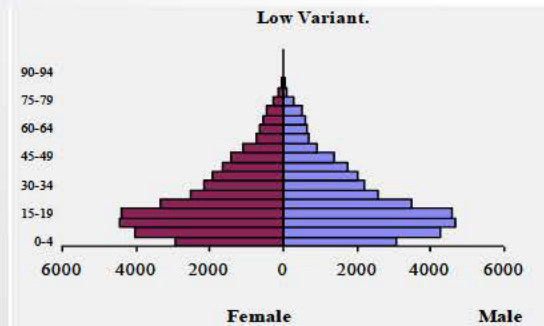

آمار نرخ باروری در کشورهای مختلف جهان در سال ۲۰۱۰

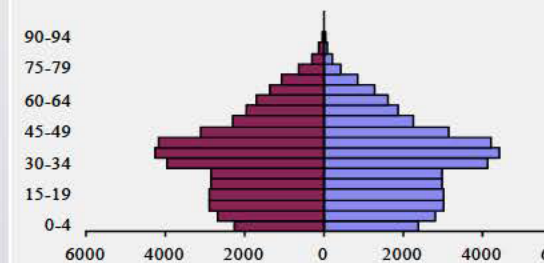

تغییرات ساختمان سنی جمعیت ایران پیش بینی سازمان ملل

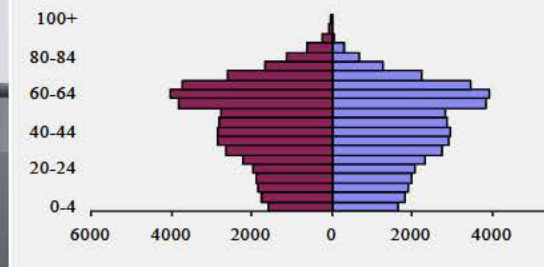
سال 1380

سال 1405

سال 1430

تهدید نسل

از نظر سازمان بهداشت جهانی اگر نرخ باروری در کشوری به زیر ۲ برسد، تهدید سلامتی محسوب می شود

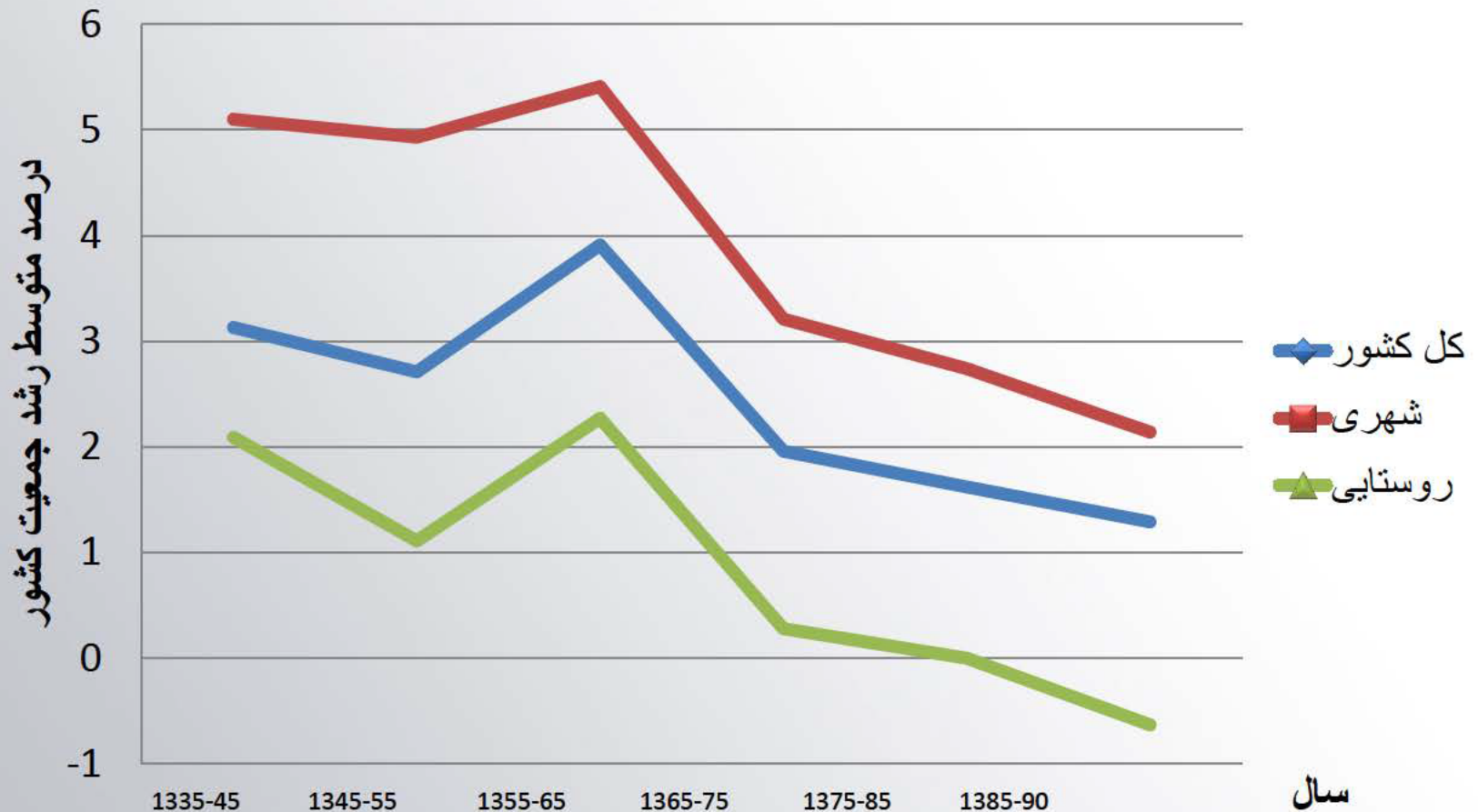
هم اکنون این نرخ به $1/8$ در ایران رسیده است

این نرخ در سال ۱۳۹۰ برابر با $1/6$ بود

۳۵ درصد خانواده ها تک فرزند هستند

تا ۴۰ سال آینده: از هر ۴ نفر ایرانی یک نفر سالمند

متوسط رشد جمعیت کشور

متوسط رشد سالانه جمعیت : منظور افزایش سالانه تعداد جمعیت به ازای هر ۱۰۰ نفر است.

منبع: سرشماری های عمومی نفوس و مسکن ۱۳۳۵ الی ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران <http://www.amar.org.ir>

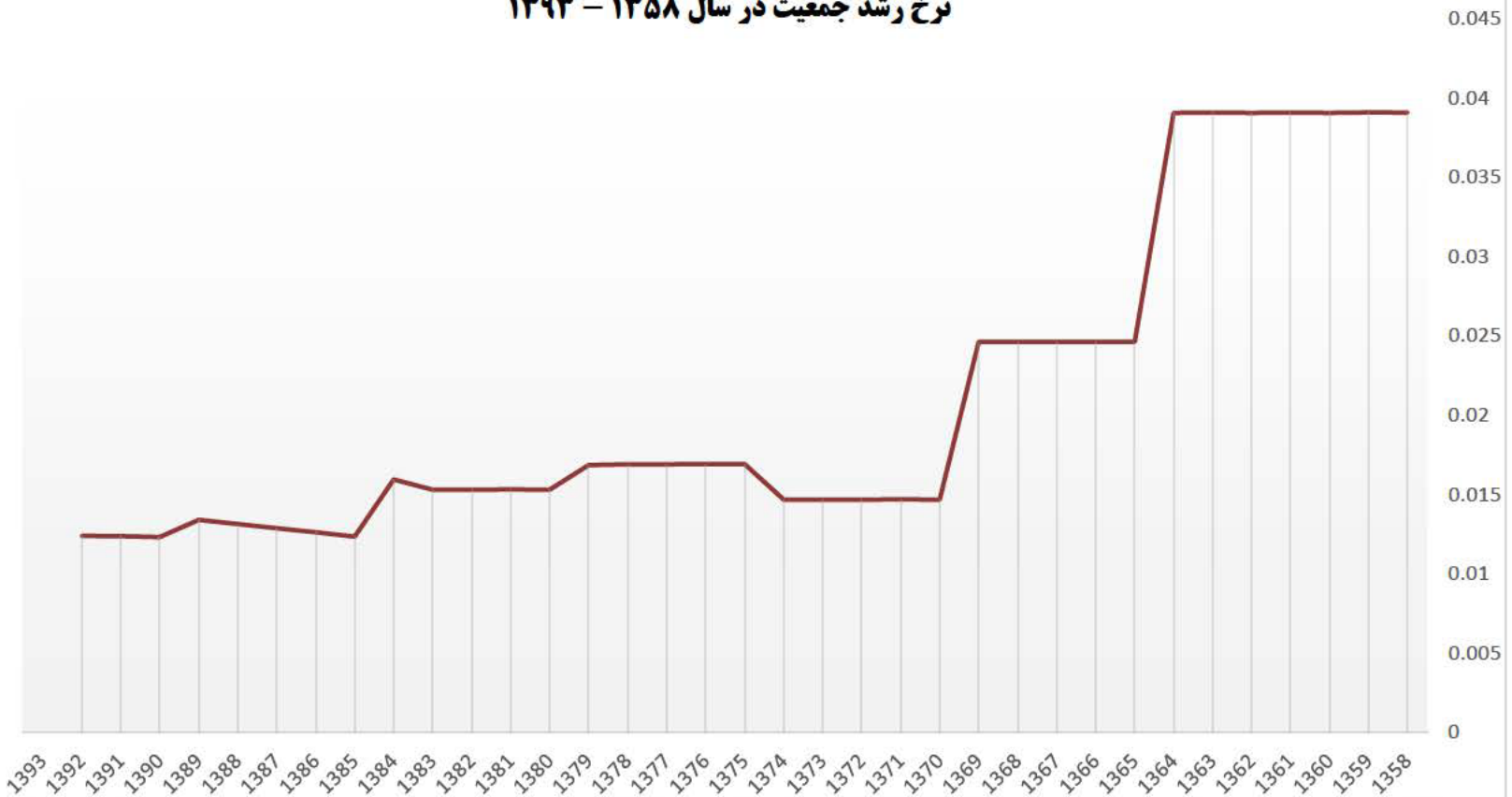
متوسط رشد جمعیت کشور

کل	مناطق روستایی ^۱	مناطق شهری	دوره سرشماری
۳.۱۳	۲.۱۳	۵.۰۲	۱۳۴۵-۱۳۳۵
۲.۷۱	۱.۱۱	۴.۹۳	۱۳۵۵-۱۳۴۵
۳.۹۱	۲.۳۹	۵.۴۱	۱۳۶۵-۱۳۵۵
۱.۹۶	-۰.۲۸	۲.۹۵	۱۳۷۵-۱۳۶۵
۱.۶۲	-۰.۴۴	۲.۷۴	۱۳۸۵-۱۳۷۵
۱.۲۹	-۰.۶۷	۲.۱۴	۱۳۸۵-۱۳۹۰
۱.۲۴	-۰.۷۳	۱.۹۷	۱۳۹۰-۱۳۹۵

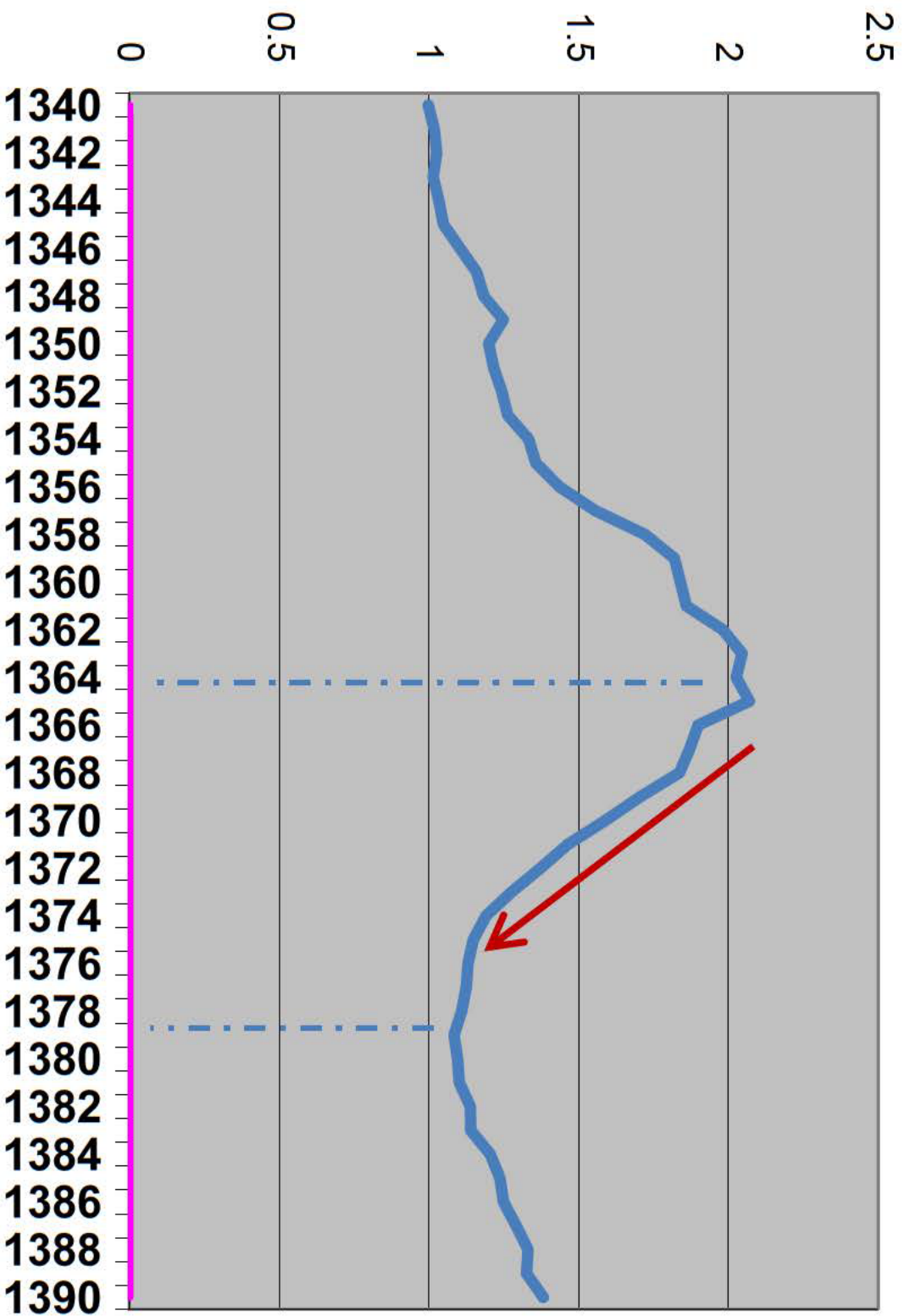
منبع: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۵

متوسط رشد جمعیت کشور

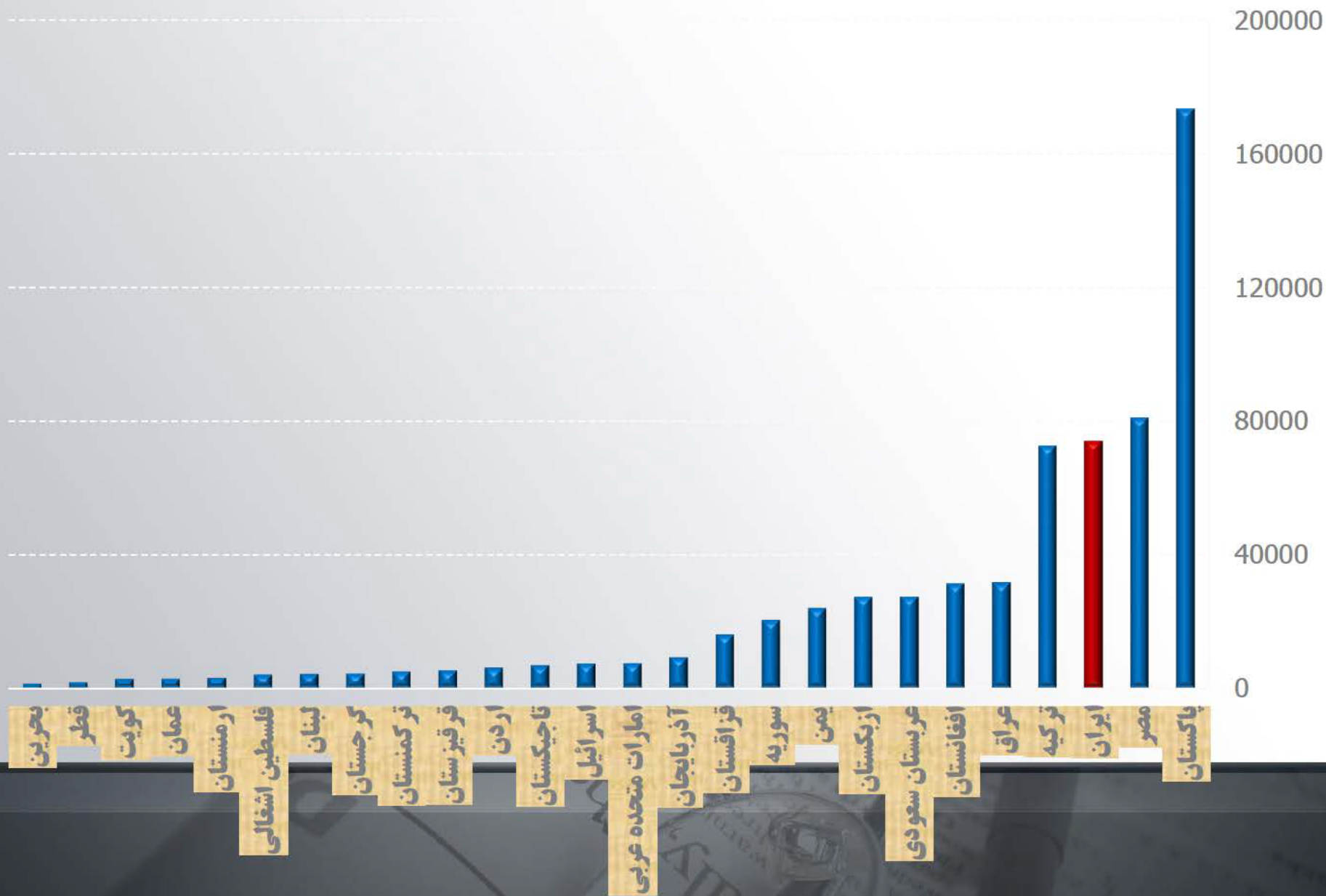
نرخ رشد جمعیت در سال ۱۳۵۸ - ۱۳۹۳

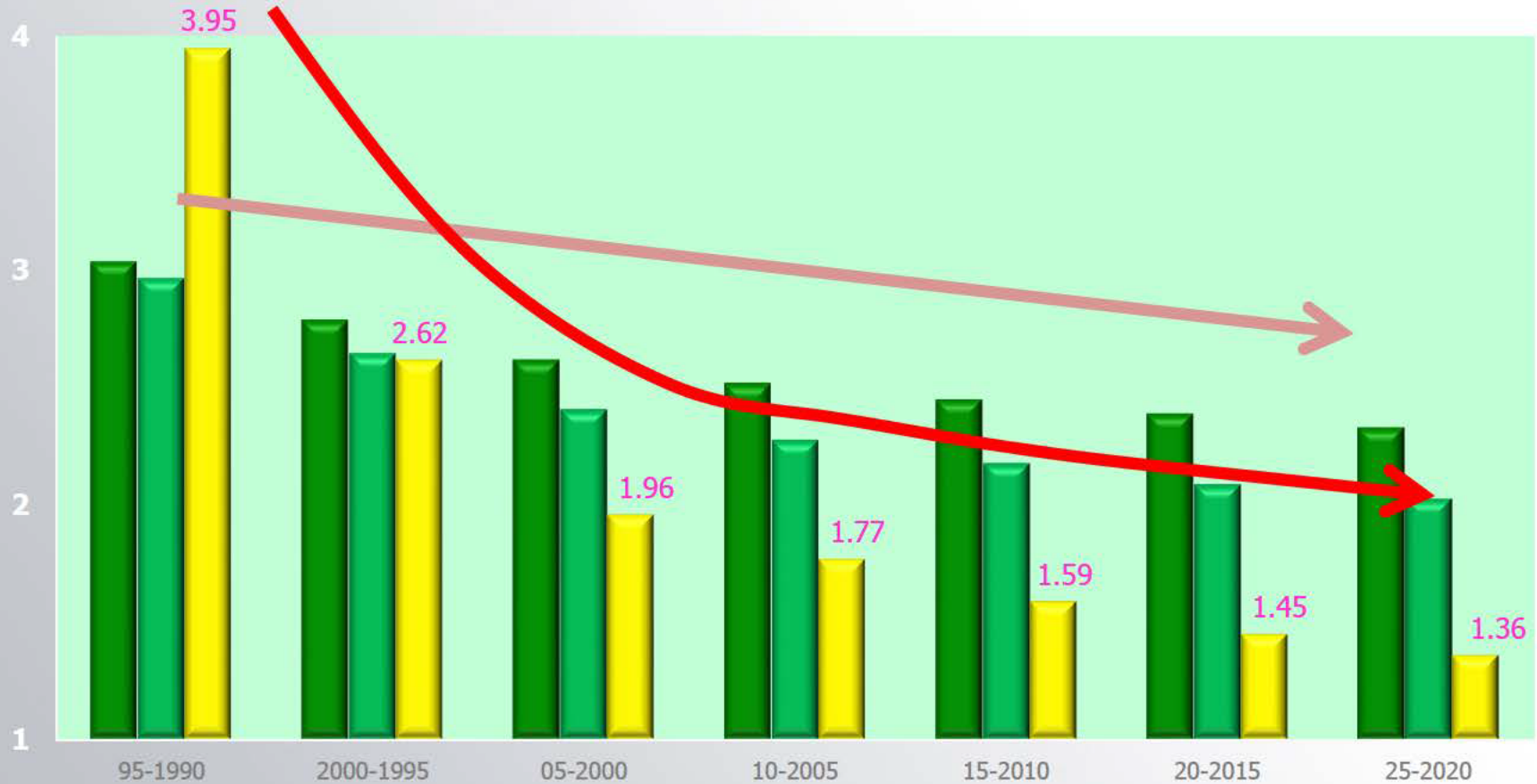
روزند 50 سال پست ولادت

جمعیت ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۰

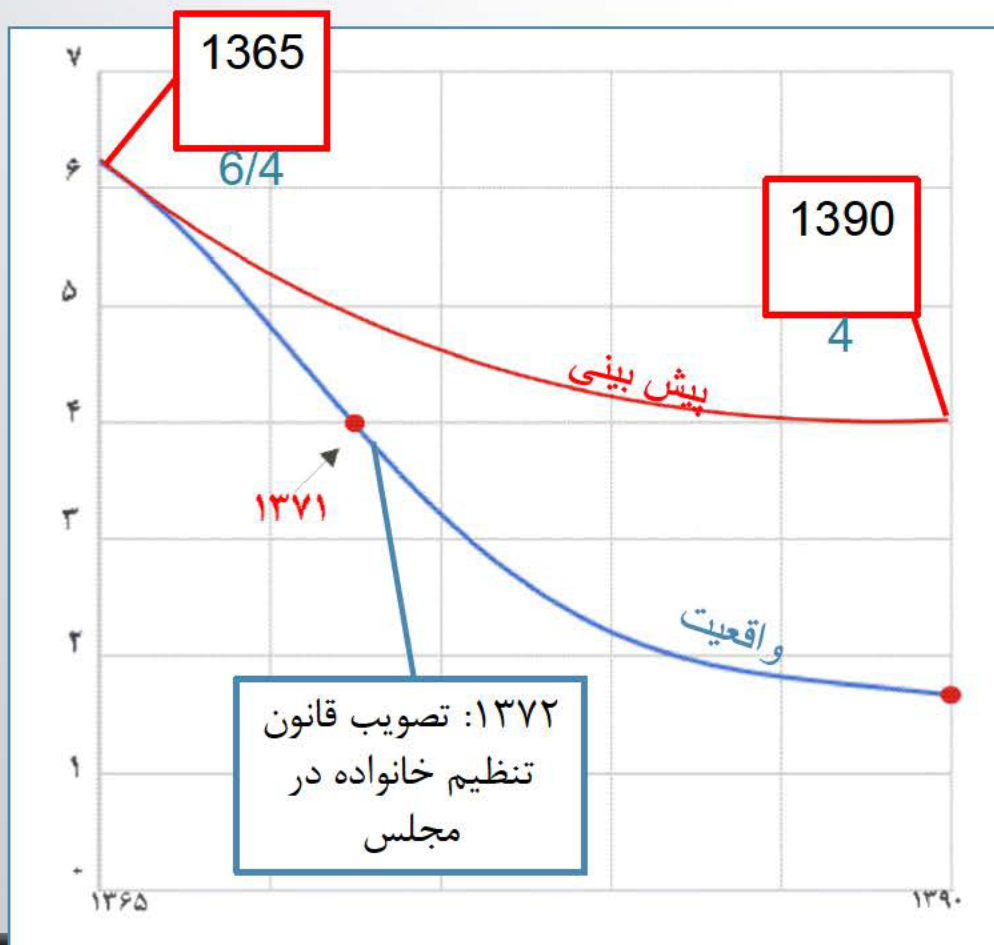

نرخ باروری کل در جهان، آسیا و ایران از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۵

■ جهان ■ آسیا ■ ایران

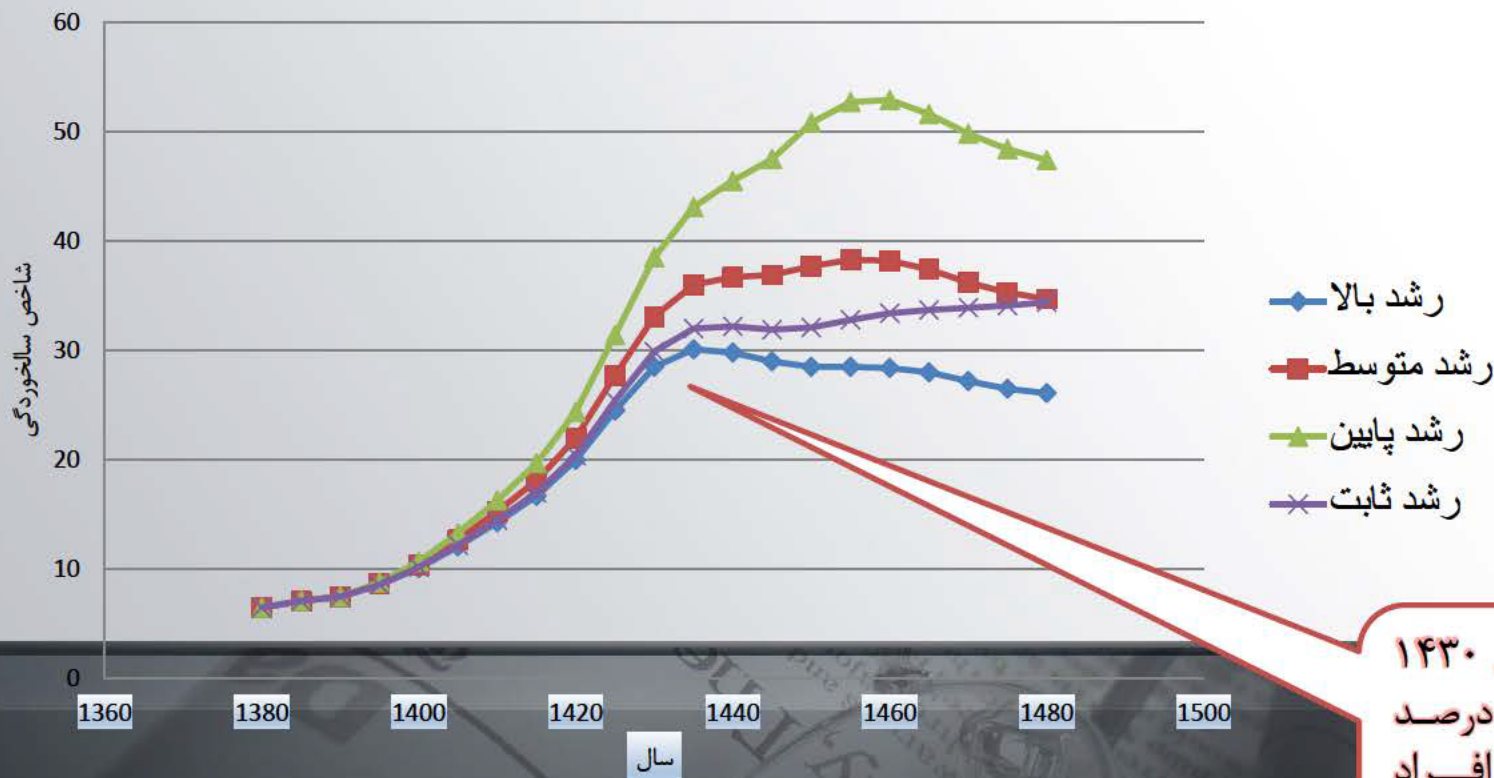
برنامه ریزی کنترل جمعیت در ایران

در قانون برنامه اول توسعه پیش بینی شده بود که نرخ باروری از ۶.۴ فرزند در سال ۱۳۶۵ به ۴ فرزند در سال ۱۳۹۰ برسد، اما در سال ۱۳۷۱ به این هدف رسیدیم. (با این حال در سال ۷۲، قانون تنظیم خانواده در مجلس تصویب شد)

شاخص سالخوردگی در سناریوهای مختلف در یک نگاه

شاخص سالخوردگی در سال‌های مختلف برای سناریوهای مختلف

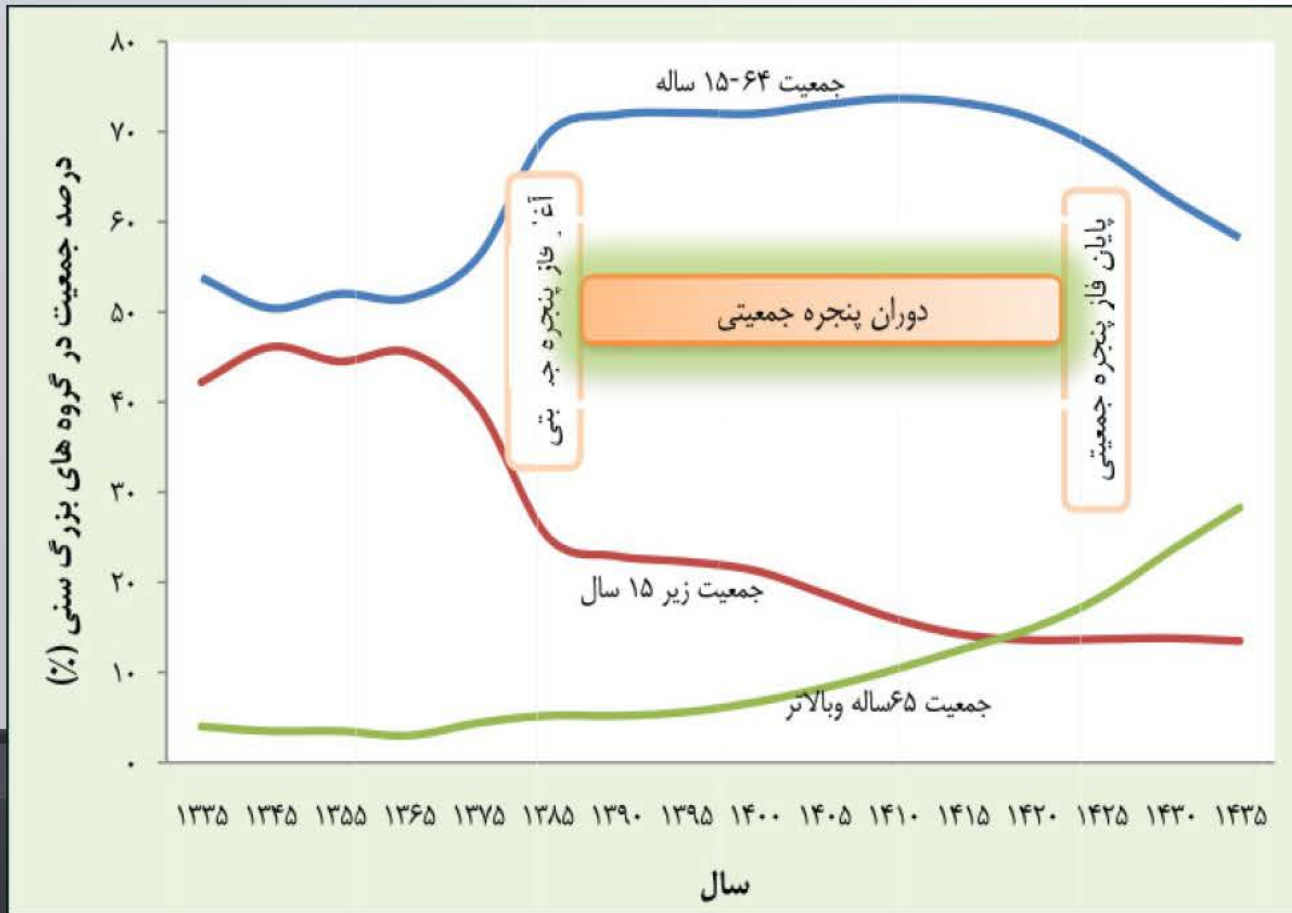
تا سال ۱۴۳۰
حدود ۳۰ درصد
جمعیت، افراد
مسن خواهند بود.

شاخص سالخوردگی: نسبت جمعیت بالای ۶۵ سال به جمعیت زیر ۱۵ سال

ترکیب جمعیت ایران (نتایج سرشماری ۱۳۹۰)

- کودکان و نوجوانان (زیر ۱۵ سال) ۲۳.۴ درصد معادل ۱۷.۵ میلیون نفر
- جوانان (۱۵ تا ۲۹ ساله): ۳۱.۵ درصد معادل ۲۳.۷ میلیون نفر
- میانسالان (۳۰ تا ۶۴ ساله): ۳۹.۳ درصد معادل ۲۹.۵ میلیون نفر
- سالمندان (۶۵ ساله و بیشتر): ۵.۷ درصد معادل ۴.۲ میلیون نفر
- سهم جمعیت مولد (بالفعل یا بلقوه) (۱۵ تا ۶۴ ساله): ۷۱ درصد (بیش از دو سوم جمعیت)
- وضعیتی که بیش از دو سوم جمعیت یک کشور مولد باشد را فرصت طلایی یا پنجره جمعیتی برای کشور گویند
- دلیل: ایجاد فرصت برای تولید

ایران از سال ۱۳۸۵ وارد پنجره جمعیتی شده و این شرایط حدود ۴ دهه ادامه دارد.

دوره‌ای که بیش از دو سوم جمعیت در سنین فعالیت باشند (۱۵-۶۵ سال)

متشكرم

